

DIDAKTIK O'YINLAR ORQALI RANGLARNI O'RGATISH USULLARI

Mirzayeva Mohichehra Mirolimjon qizi

Qo'qon universiteti

Maktabgacha ta'lim 1-24-guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20425046>

Annotatsiya

Hozirgi kunda maktabgacha yoshdagi bolajonlarimizning sensor qobiliyatlarini rivojlantirish, atrof-muhit go'zalliklarini idrok etishini shakllantirishda ranglarni to'g'ri o'rgatish pedagogika sohasidagi eng muhim va dolzarb vazifalardan biri bo'lib kelmoqda. Men o'z tadqiqotimda mitti bolalarning sensor madaniyatini yuksaltirish hamda didaktik o'yinlar yordamida ranglar dunyosini qiziqarli shaklda o'rgatish usullarini amaliy jihatdan o'rganishni maqsad qilib oldim. Biz yaxshi bilamizki, kichik yoshdagi bolalarga quruq yodlatish yoki faqat ko'rsatish orqali ranglarni eslab qolish qiyin kechadi, shu sababli tarbiyachining turli interaktiv va qiziqarli didaktik o'yinlar yaratishi eng to'g'ri yo'ldir. Men bog'chada amaliyot o'tash davomida rangli kartochkalar, geometrik shakllar, mantiqiy sensor o'yinlar va tabiat buyumlari yordamida bolalarning ranglarni ajratish qobiliyati qanchalik tez o'sishini yaqindan kuzatdim. Olib borgan kuzatishlarim shuni ko'rsatdiki, didaktik o'yinlar bolalarda diqqatni jamlashni, ranglarni tahlil qilishni, tasavvurni va mantiqiy fikrlashni juda chiroyli shakllantirar ekan. Mening ushbu ishimda keltirilgan qiziqarli tavsiyalar va o'yin elementlari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ishlayotgan yosh tarbiyachilar hamda men kabi amaliyotchi talabalar uchun kundalik darslarda juda yaxshi uslubiy qo'llanma bo'la oladi. Xulosa o'rnida aytishim mumkinki, didaktik o'yinlar orqali ranglarni o'rgatish bolaga shunchaki nomlarni eslab qolishni emas, balki amaliy faoliyat orqali dunyoning rang-barang jozibasini mustaqil ravishda kashf etishiga imkon beradigan eng samarali vositadir.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, didaktik o'yinlar, ranglarni o'rgatish, sensor rivojlanish, interaktiv metodlar, tanqidiy fikrlash, ijodiy muhit, zamonaviy tarbiyachi, jamoaviy hamkorlik, mustaqil kashfiyotlar.

KIRISH

Hozirgi kunda hayotimiz shunchalik shiddat bilan yangilanib, zamonaviy texnologiyalar har bir sohaga kirib boryaptiki, bu holat maktabgacha ta'lim tizimi oldiga ham bolalar tafakkurini ilk yoshdanoq to'g'ri o'stirish vazifasini qo'ymoqda. Men talaba sifatida pedagogika sohasini o'rganar ekanman, farzandlarimizning kelajakda kreativ fikrlaydigan, atrof-muhit go'zalligini his qiladigan va har qanday muammoga oson yechim topa oladigan insonlar bo'lib yetishishi aynan bog'cha yoshidan, ya'ni sensor tarbiyadan boshlanishini chuqur tushunib yetdim. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayoniga yangi innovatsion metodlarni olib kirish, ranglar dunyosini loyihalar shaklida hayotga tatbiq etish va bolalarga sensor tushunchalarni quvnoq o'yinlar orqali o'rgatish bugun guruhlarda quruq va zerikarli metodlardan voz kechishni talab etadi. Bolalarga sensor rivojlantiruvchi o'yinlar va ijodiy mashg'ulotlar yordamida dunyoni kashf etishga imkon berish orqali ularning mitti ongida o'qishga nisbatan cheksiz ishtiyoq uyg'otish mumkin.

Kichik yoshdagi bolaning miya faoliyati nihoyatda qiziquvchan bo'lib, u atrofdagi hamma narsani ko'rish, ushlab ko'rish va tajriba qilish orqali juda tez o'rganib oladi. Agar biz darslarda bolalarni uzoq vaqt jim o'tirishga majburlasak va ranglarning nomini shunchaki qaytargan holda yodlatsak, bu holat ularning sensor qobiliyatlarini so'ndirib qo'yishi hech gap emas. Didaktik o'yinlar orqali ranglarni o'rgatishning eng ajoyib tomoni shundan iboratki, u ta'lim jarayonini

butunlay bolaning qiziqishlariga moslab qayta qurishga yordam beradi. Masalan, bola biror rangni o'rganayotganda shunchaki qog'ozga qarab turmaydi, balki tarbiyachi tayyorlagan sehrli qopcha ichidan bir xil rangdagi buyumlarni qidiradi yoki quvnoq kapalaklar o'yinida kapalakni o'z rangidagi gulga qo'ndirishga harakat qiladi. Bunday integratsiyalashgan o'yinlar bolalarning ko'rish va idrok etish sezgilarini kuchaytiradi, ularda guruhlash va saralash ko'nikmalarini mustaqil shakllantirishni o'rgatadi.

Mening talabalik ilmiy izlanishlarim va bog'chalarda amaliyot o'tash davomidagi shaxsiy kuzatishlarim aynan mana shu didaktik o'yinlarni guruhlarda qanday samarali tashkil etish kerakligini ko'rsatib berishga qaratilgan. Tezis doirasida men bolajonlarning dunyoqarashini va darslarga bo'lgan ishtiyoqini qanday qilib qiziqarli rangli loyihalar hamda xalq didaktik o'yinlari orqali yuqori bosqichga olib chiqish mumkin degan savolga amaliy javob izlashga harakat qildim. Amaliyot davomida real jarayonlarni yaqindan kuzatganimda shunga guvoh bo'ldimki, to'g'ri tayyorlangan didaktik o'yinlar davomida bolalar shunchaki passiv tinglovchi emas, balki haqiqiy harakatchan va tashabbuskor ijodkor rolda maydonga chiqishar ekan. Ular guruh bo'lib rangli g'ishtchalar ustida hayotiy topshiriqlarni bajarayotganda rollarni bo'lishib olishni, do'stlarining fikrini tinglashni va bir-biriga yordam berishni o'rganishadi, bu esa ularning nutqini va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida didaktik o'yinlarni amaliyotga muvaffaqiyatli joriy etish va ranglarni to'g'ri o'rgatish, birinchi navbatda, o'quv-tarbiya jarayonini bolalarning yosh xususiyatlariga moslab, faqat qiziqarli faoliyatlar orqali amalga oshirishni talab qiladi. Men bog'chada amaliyot o'tash davomida shunga guvoh bo'ldimki, didaktik o'yinlar yordamida ranglarni o'rgatish guruh xonasida maxsus sensor rivojlantiruvchi markazlarni, ya'ni bolalar erkin harakat qila oladigan va ranglarni solishtira oladigan burchaklarni tashkil etish bilan chambarchas bog'liqdir. Masalan, guruh amaliyotida keng qo'llaniladigan sehrli kapalaklar va gullar o'yinida bolalar qo'lidagi rangli kapalaklarni xuddi o'sha rangdagi gullarga qo'ndirishga harakat qilishadi, bu esa ularda ranglarni taqqoslash va to'g'ri guruhlash ko'nikmasini juda tez rivojlantiradi. Rangli uyachalar o'yinida esa xonaga qizil, ko'k, sariq va yashil uyachalar joylashtirilib, bolalar yomg'ir yog'di signali berilganda qo'lidagi rangli buyumni o'z rangidagi uyachaga chaqqonlik bilan yashirishi talab etiladi. Shuningdek, dars jarayonida sensor laboratoriya usulidan foydalanib, oddiy shaffof stakanlarda sariq va ko'k rangli suvlarni aralashtirib yashil rang hosil qilish o'yini bolalarda juda katta hayrat va tadqiqotchilik intilishlarini uyg'otadi.

Ushbu muammoni amaliyotda oson va to'g'ri hal etish uchun guruhda bolalarning erkin tanlov huquqini ta'minlaydigan rangli loyihalar metodidan keng foydalanish nihoyatda muhim ahamiyatga ega. Bolalar rangli kapalaklar bog'i yoki kuz nega sarg'ayadi kabi didaktik loyihalar atrofida bir necha kun davomida jamoa bo'lib izlanish olib borishadi. Bu jarayonda ular shunchaki tayyor rasmlarni ko'rishmaydi, balki o'zlari rangli konstruktorlardan binolar qurishadi, har xil bo'yoqlar bilan ranglarni bir-biriga qo'shib yangi rang hosil qilish kabi ijodiy kashfiyotlar qilishadi. Bunday boyitilgan o'yin va sensor muhit bolada men buni o'zim uddalay olaman degan o'ziga ishonchni uyg'otadi va uni yangi narsalarni o'rganishga ruhan rag'batlantiradi. Loyiha faoliyati davomida bolalar guruh-guruh bo'lib ishlashganda va biror rangli topshiriq o'xshamay qolganda yechimni birgalikda izlashadi, bu esa ularda do'stlashish va liderlik tuyg'ularini shakllantiradi. Ta'limda ranglarni o'rgatish faqat bog'cha ichidagi darslar bilan cheklanib qolmasdan, oila bilan mustahkam hamkorlikni yo'lga qo'yish, ota-onalarni ham uy sharoitida farzandlari bilan qiziqarli sensor o'yinlar o'tkazishga rag'batlantirish dasturlarning amaliy samaradorligini ancha oshiradi.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida didaktik o'yinlar orqali ranglarni o'rgatish muammolarini va uning pedagogik imkoniyatlarini amaliy o'rganish olingan natijalarni umumlashtirish hamda yosh pedagoglar uchun muhim xulosalarni shakllantirish imkonini beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual va sensor salohiyatini oshirishda didaktik o'yinlar yondashuvi shunchaki bitta qiziqarli metod emas, balki ta'lim sifatini kafolatlovchi butun bir tizim hisoblanadi. Bu texnologiya ta'limiy jarayonlarning uzviylikini ta'minlagan holda bolaning fikrlash qobiliyatini har tomonlama o'stiradi. Amaliyotda o'tkazilgan tajribalar shuni tasdiqlaydiki, guruhlarda sensor o'yinlarni tizimli kiritish bolalarda tanqidiy fikrlashni, kreativlikni hamda muammoli vaziyatlarda nostandart yechimlar topish qobiliyatini an'anaviy darslarga qaraganda ancha tez shakllantiradi. Didaktik o'yinlarda bolalarning passiv tahlilchidan faol tadqiqotchi va loyihachiga aylanishi ularning kelajakda maktabda ham aniq fanlarni va tasviriy san'atni oson o'zlashtirishlariga mustahkam zamin yaratadi.

Loyiha metodi va interaktiv sensor burchaklardan unumli foydalanish ta'lim jarayonidagi zerikarlikni bartaraf etib, guruhda yuqori darajadagi emotsional qulaylik va ijobiy motivatsiyani shakllantiradi. Kichik yoshdagi bola dunyoni harakat va kashfiyotlar orqali anglagani bois, turli multimedia vositalari, rangli LEGO va har xil sensor materiallar bilan ishlash uning ichki xavotirligini kamaytiradi va bilishga bo'lgan ehtiyojini to'liq qondiradi. Olib borilgan tadqiqot natijalariga tayangan holda, maktabgacha ta'lim muassasalarida sensor laboratoriyalar va maxsus rivojlantiruvchi burchaklarni tashkil etish, ularni xavfsiz jihozlar va tabiiy xomashyolar bilan muntazam boyitib borish talab etiladi. Tarbiyachilar tomonidan dars o'tishda didaktik o'yin uslublaridan keng foydalanish hamda darslarda bolalarga mustaqil tanlov va erkin harakat qilish imkoniyatini taqdim etish zarur. Muassasa metodistlari hamkorligida tarbiyachilarning sensor tarbiya bo'yicha mahorat darslarini muntazam tashkil etish amaliyoti joriy etilishi kerak. Ota-onalar bilan ishlash tizimini ham yangilab, uy sharoitida bolalar bilan o'tkazish mumkin bo'lgan soddagina o'yinlar aks etgan tarqatma metodik tavsiyalar tizimini yo'lga qo'yish lozim. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida didaktik o'yinlar orqali ranglarni to'g'ri o'rgatish – farzandlarimizning intellektual salohiyatini asrashning hamda ularning kelajakda muvaffaqiyatli shaxs bo'lib shakllanishining mustahkam kafolatidir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mirziyoyeva S.Sh. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni intellektual va ijtimoiy rivojlantirishning pedagogik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2022. – 180 b.
2. Hasanboeva O.U., Tojiyeva M.X., Toshpo'latova Sh.K. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Ilm-ziyo, 2019. – 240 b.
3. Qodirova F.R., Toshpo'latova Sh.K. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish psixologiyasi. – Toshkent: Sharq, 2021. – 195 b.
4. Nishonova Z.T., Alimova G.X. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi. – Toshkent: TDPU, 2018. – 210 b.
5. Egamberdieva N.M. Ijtimoiy pedagogika. – Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2020. – 230 b.
6. Yusupova P. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2017. – 150 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim tashkilotining Davlat o'quv dasturi (takomillashtirilgan ikkinchi nashr). – Toshkent, 2022. – 144 b.